

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΡΙΖΟΥ ΡΑΓΚΑΒΗ (1837- 1851)

Πρώτο έτος.

Από τα πρώτα έργα της Εφορείας ήταν η εκλογή του εμβλήματος της σφραγίδας της. Διαλέχθηκε η παράσταση αθηναϊκού νομίσματος του 3ου αι. μ.Χ., η Ακρόπολη και από κάτω το Διονυσιακό θέατρο, με γύρω της τον τίτλο «η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία». Τα διπλώματα εικόνιζαν τη δυτική όψη της Ακροπόλεως σε αναπαράσταση και αριστερά, σε στεφάνια, υπήρχαν ονόματα μεγάλων γλυπτών και αρχιτεκτόνων της κλασικής ελληνικής αρχαιότητας, δεξιά ονόματα μνημείων και τόπων. Εκλέχτηκαν επίσης από την Εφορεία στην πρώτη της συνεδρίαση και αρκετά αντεπιστέλλοντα μέλη ανάμεσα στα οποία ήταν οι Boeckh, Thiersch, Thorvaldsen, Cockerell, Chateaubriand, Lamartine, Raul-Rochette, Champollion.

Πρώτο έργο που αποφασίστηκε να γίνει ήταν η ανασκαφή του Θεάτρου του Διονύσου, η οποία όμως δεν επιχειρήθηκε επειδή οι εισπράξεις από τις συνδρομές των μελών ήταν πολύ κατώτερες από ό, τι λογικά αναμενόταν και επειδή ξοδεύτηκαν αρκετά χρήματα σε έξοδα οργάνωσης. Από τις 709,48 δραχμές, πόρους του πρώτου έτους 1837/ 38, έμειναν μετά την αφαίρεση των εξόδων μόνο 260 δραχμές για εκτέλεση ανασκαφών. Η εκ μέρους του κράτους μόνη υλική ενίσχυση ήταν η δωρεάν χορήγηση 100 αντιτύπων της Αρχαιολογικής Εφημερίδος των οποίων το αντίτιμο από την πώληση μπορούσε να καρπωθεί η Εταιρεία, και η δωρεάν εκτύπωση στο Δημόσιο Τυπογραφείο των ετήσιων, σύντομων, Πρακτικών.

Το πρώτο έτος της Εταιρείας έληξε στις 26 Μαΐου 1838 με συνέλευση 33 εταίρων στον Παρθενώνα, κατά την οποία έγινε εκλογή του νέου προεδρείου. Εκλέχτηκαν οι ίδιοι του προηγούμενου έτους, εκτός από τον Π. Ηπίτη, του οποίου τη θέση πήρε ο Κωνστ. Σχινάς. Για αρκετά χρόνια, ως το 1876, το αρχαιολογικό και διαχειριστικό έτος της Εταιρείας αρχίζει και τελειώνει με τις αρχαιρεσίες, οι οποίες γίνονταν συνήθως τον Μάιο. Από το 1876 συμπίπτει με το πολιτικό και θρησκευτικό έτος.

Δεύτερο έτος.

Με τα λίγα χρήματα που διέθετε η Εταιρεία το δεύτερο έτος από το περίσσειμα του προηγούμενου ξεκινά ένα μεγαλεπήβολο για τις δυνάμεις της έργο που θα αργήσει να ολοκληρωθεί, την ανασκαφή του Θεάτρου του Διονύσου. Αλλά αφ' ενός τα μικρά χρηματικά μέσα, αφ' ετέρου η ανασκαφική απειρία φέρνουν απογοητευτικά αποτελέσματα. Το γειτονικό χορηγικό μνημείο του Θρασύλλου ελκύει επίσης το ενδιαφέρον της Εφορείας, που αποφασίζει την αναστήλωσή του. Τρίτο έργο είναι η ανασκαφή γύρω από τον Πύργο των Ανέμων. Το σπουδαίο αυτό μνημείο δεν είχε ποτέ καλυφθεί εντελώς με χώματα, αντίθετα κατά την τουρκοκρατία το χρησιμοποιούσαν οι Τούρκοι. Σιγά- σιγά όμως τα χώματα που κυλούσαν γύρω το κάλυψαν σε σημαντικό βαθμό και αποφασίστηκε η αποχωμάτωση του χώρου που το περιέβαλλε, πράγμα που είχε ως συνέπεια και την ανασκαφή του τελευταίου τμήματος της οδού Αιόλου, όπως ονομαζόταν από τότε, η οποία ήταν σε πολύ υψηλότερο επίπεδο.

Τα έσοδα της δεύτερης χρονιάς ήταν πολύ μεγαλύτερα της προηγούμενης, 2.791 δραχμές, στα οποία προστέθηκε και το υπόλοιπο της πρώτης, 260 δραχμές. Μετά την αφαίρεση των εξόδων έμειναν για τη νέα χρονιά 389 δραχμές.

Στην Εφορεία σημειώθηκαν μερικές μεταβολές. Τη θέση του Α. Κομπατή, που αποχώρησε εξ αιτίας πάθησης των ματιών του, κατέλαβε ο Δ. Φωτίλας, τον οποίο αντικατέστησε ο Κ. Δομνάνδος. Αντιπρόεδρος εκλέχτηκε ο Γ. Γεννάδιος αντί του Ιω. Κοκκώνη.

Τρίτο έτος.

Το τρίτο έτος, 1839/ 40, οι φιλοδοξίες της Εφορείας μεγαλώνουν. Γίνεται σοβαρή συζήτηση για αναστήλωση του λέοντος της Χαιρωνείας, ζητείται μάλιστα και η γνώμη

του Όθωνος, ο οποίος ενδιαφερόταν για το εγχείρημα αυτό, τελικώς όμως η προσπάθεια δεν τελεσφορεί. Το μακρόπνοο αυτό έργο θα εκτελεστεί πολύ αργότερα, στις αρχές του επόμενου αιώνα. Αν όμως η αναστήλωση του λέοντος δεν επιχειρήθηκε, άρχισε κάποιο άλλο, μεγαλύτερο ακόμη έργο, η ανασκαφή του Παρθενώνος, του οποίου αποκαλύφθηκαν οι χωσμένες βαθμίδες, των Προπυλαίων, του εσωτερικού του Ερεχθείου και του χώρου του ναού του Αυγούστου και της Ρώμης. Στην Αθήνα έγινε ανασκαφή γύρω από τον Πύργο των Ανέμων, στην πύλη της Αγοράς και στον Πειραιά τμήματος του τείχους.

Παρά τη βαθμιαία αύξηση του αριθμού των μελών της - είχαν γίνει ήδη 335 - , τα έσοδα της Εταιρείας διατηρήθηκαν τη χρονιά τούτη στα επίπεδα της προηγούμενης, 2.717, 81 δραχμές. Η Εφορεία έμεινε η ίδια.

Τέταρτο έτος.

Το τέταρτο έτος, 1840/41, ολοκληρώθηκε η γύρω από τον Πύργο των Ανέμων ανασκαφή, το μνημείο φάνηκε ολόκληρο και χτίστηκε για τη συγκράτηση των χωμάτων οκταγωνικός τοίχος που φαίνεται στις φωτογραφίες και τις χαλκογραφίες της εποχής. Οι άχρηστες πέτρες της ανασκαφής πουλήθηκαν για 30 δραχμές προς όφελος της Εταιρείας. Τούτο θα γίνεται συστηματικά αργότερα. Η Αθήνα που χτιζόταν τότε είχε μεγάλη ανάγκη οικοδομικού υλικού. Οι λίθοι των ανασκαφών ήταν περιζήτητοι γιατί απέφευγαν οι οικοδόμοι τη δαπανηρή μεταφορά.

Συνεχίστηκαν επίσης οι ανασκαφικές δοκιμές στο Θέατρο του Διονύσου· το μνημείο παρέμενε άφαντο και ο Ραγκαβής αναγγέλει γεμάτος απογοήτευση ότι «το αρχαίον Θέατρον δεν υπάρχει πλέον». Κάποια αναστήλωση έγινε στο ανατολικό ανάλημμα του ναού του Ολυμπίου Διός, καθώς και μία άκαρπη ανασκαφή στον Πειραιά για την αναζήτηση του ναού της Μουνηχίας Αρτέμιδος ή του Βενδιδίου. Απόπειρα του Πιπτάκη να σκάψει έναν από τους θολωτούς τάφους των Μυκηνών, της Κλυταιμνήστρας πιθανώς, έμεινε χωρίς αποτέλεσμα. Περιορίστηκε έτσι στον καθαρισμό της πύλης των λεόντων χωρίς να επεκταθεί προς το εσωτερικό, όπου αρκετά χρόνια αργότερα ο Σλήμαν θα έκανε τις συνταρακτικές ανακαλύψεις του. Τέλος μεταφέρθηκε από την ακτή των Μεγάρων στην Αθήνα μεγάλο μαρμάρινο άγαλμα Νίκης και στήθηκε στην πλατεία του Θησείου, όπου έμεινε πολλά χρόνια. Το 1889 ο Καββαδίας το μετέφερε στο Εθνικό Μουσείο.

Τη χρονιά τούτη και τα μέλη της Εταιρείας αυξήθηκαν, έγιναν 386, και τα έσοδα έφθασαν τις 4.209 δραχμές. Η Εφορεία έμεινε αμετάβλητη.

Πέμπτο έτος.

Το πέμπτο έτος, 1841/ 42, άρχισε να γίνεται αισθητή η έλλειψη χώρων για την αποθήκευση και φύλαξη των αρχαίων. Όσα βρίσκονταν έμεναν αναγκαστικά στο ύπαιθρο με όλους τους κινδύνους φθοράς και διαρπαγής που υπήρχαν τότε. Σημαντικό έργο ήταν η έναρξη της αναστήλωσης του Παρθενώνος. Με τα μέσα και τις γνώσεις που διέθεταν τα δύο αρχαιολογικά μέλη της Εφορείας, ο Κ. Πιπτάκης και ο Αλ. Ρ. Ραγκαβής, αναστηλώθηκαν 42 σπόνδυλοι, ένα κιονόκρανο και 28 μαρμαρόπλινθοι του ναού. Η εργασία αυτή στοίχισε 3.417, 76 δραχμές, ποσό μεγάλο που εξάντλησε σχεδόν τα αποθέματα του ταμείου. Χάριν οικονομίας ζητήθηκε από τον αυλάρχη του βασιλιά να δοθεί δανεικό στην Εταιρεία ένα χοντρό σκοινί από το εργοτάξιο των ανακτόρων, που χτίζονταν τότε, για να μην αναγκασθεί η Εφορεία να δαπανήσει για την αγορά του.

Ο αριθμός των εταίρων αυξανόταν με πολύ αργό ρυθμό, γιατί υπήρχαν και παραιτήσεις. Τη χρονιά αυτή έφθασαν τους 391 και τα έσοδα τις 4.203, 71, από τις οποίες έμειναν μετά την αφαίρεση των δαπανών μόνο 39, 34 δραχμές. Η Εφορεία έμεινε αμετάβλητη κατά τις αρχαιρεσίες τής 12 Μαΐου 1842. Στη λογοδοσία παραβρέθηκε και ο Όθων.

Έκτο έτος.

Το έκτο έτος, 1842/ 43, ξεκινά με σοβαρές οικονομικές δυσκολίες, τις οποίες η Εφορεία προσπαθεί να θεραπεύσει ζητώντας από τους εταίρους να πληρώσουν τις καθυστερούμενες συνδρομές τους. Όπως όμως θα φανεί από τα έσοδα της χρονιάς τα οποία είναι πολύ μικρότερα της προηγούμενης, η προσπάθεια δεν υπήρξε επιτυχής παρά την αποστολή στους εταίρους που δεν πλήρωναν της «εγκυκλίου των καθυστερούντων». Αναγκάζεται λοιπόν η Εφορεία να απευθυνθεί στο Υπουργείο της Παιδείας και να ζητήσει να της επιτραπεί η κατεδάφιση των τουρκικών και μεσαιωνικών κτισμάτων της Ακροπόλεως και των γύρω από αυτήν και να καρπωθεί το αντίτιμο της εκποίησης των άχρηστων λίθων, όπως έγινε δηλαδή με τους λίθους της ανασκαφής του Πύργου των Ανέμων. Με τον τρόπο αυτό και τα αρχαία μνημεία και οι χώροι θα απαλλάσσονταν από τις προσθήκες και η Εταιρεία θα είχε κάποιο οικονομικό όφελος.

Η αναστήλωση του Παρθενώνος, που είχε ήδη αρχίσει, συνεχίστηκε με την τοποθέτηση αρκετών σπονδύλων και πολλών μαρμαροπλίνθων του βόρειου τοίχου του σηκού, του οποίου η εσωτερική καμένη από την έκρηξη του 1687 επιφάνεια συμπληρώθηκε με κτιστά τούβλα. Καθαρίστηκε επίσης μέρος του σηκού από τα ερείπια του τζαμιού που είχε γκρεμιστεί την προηγούμενη χρονιά «ως να μη υπέφερε το πνεύμα της ελευθερίας, το περιπνέον εις τας στήλας ταύτας», κατά την έκφραση του Ραγκαβή. Μικρές ανασκαφές, καθαρισμοί μάλλον, έγιναν στον Άρειο Πάγο, γύρω από το σπήλαιο του Πανός και πίσω από την Πνύκα.

Από τις 2.864 δραχμές που συγκεντρώθηκαν ξοδεύτηκαν 1.763, 95 για τις εργασίες στον Παρθενώνα. Η Εφορεία έμεινε αμετάβλητη.

Έβδομο έτος.

Το έβδομο έτος της ζωής της Εταιρείας, 1843/ 44, ήταν καλύτερο από το προηγούμενο γιατί τα έσοδά της ανέβηκαν αρκετά. Το μόνο έργο είναι η αναστήλωση μέρους του νότιου τοίχου του σηκού του Παρθενώνος και η συνέχιση της αναστήλωσης του ναού της Αθηνάς Νίκης, η οποία είχε αρχίσει από χρόνια. Ζητήθηκε μάλιστα, χωρίς αποτέλεσμα βέβαια, από το Βρετανικό Μουσείο η απόδοση τεσσάρων τμημάτων της ζωφόρου του μικρού ναού.

Τα έσοδα του έτους ήταν 3.829 δραχμές. Μετά την αφαίρεση των εξόδων έμειναν για τις μελλοντικές εργασίες 1.719 δραχμές.

Σημαντική ήταν η αλλαγή που έγινε στη σύνθεση της Εφορείας. Επειδή έλειπαν ο πρόεδρος Ρίζος Νερουλός στην Κωνσταντινούπολη και ο γραμματεός Αλ. Ρ. Ραγκαβής στο εξωτερικό, κατά τις αρχαιρεσίες στις 19 Μαΐου 1844 επικράτησε νέο πνεύμα. Πρόεδρος εκλέχτηκε ο πρωθυπουργός Ιω. Κωλέττης, αντιπρόεδρος ο Δρόσος Μανσόλας, πολιτικός και αυτός, γραμματεός ο Αλ. Ρ. Ραγκαβής και ταμίας ο εφέτης Εμμ. Μεσθενεύς. Μέλη της Εφορείας αναδείχτηκαν ο G. C. Gropius, ο Κ. Πιττάκης, ο Φρειδερίκος Strong, πρόξενος της Βαυαρίας στην Αθήνα, και ο επιφανής φιλόλογος, καθηγητής του Πανεπιστημίου, Κωνστ. Ασώπιος.

Η εκλογή του Κωλέττη βασίστηκε κυρίως σε εσφαλμένους κομματικούς υπολογισμούς και στην απουσία του Ρίζου και του Ραγκαβή. Όχι μόνο δεν ωφέλησε την Εταιρεία αλλά την έφερε αντιμέτωπη με τους πολιτικούς εχθρούς και αντιπάλους του Κωλέττη. Εκτός αυτού ο Κωλέττης, όπως θα φανεί, πολυάσχολος και με άλλα ενδιαφέροντα, έδειξε αδιαφορία για τις εργασίες της Εταιρείας, πράγμα που τη ζημίωσε, γιατί τα πρώτα χρόνια της ζωής της κάθε ενέργεια και πρόοδος βασιζόταν στην προσωπική εργασία των μελών της Εφορείας. Ο πρώτος ιστορικός της Εταιρείας Ευθύμιος Καστόρχης, γνώστης των πολιτικών πραγμάτων της εποχής, κακίζει την αλλαγή που συντελέστηκε, γιατί έτσι η Εταιρεία «παρεσύρθη και αυτή εις την σφοδράν πάλην των τότε πολιτικών ερίδων και αντιζηλιών, και έσχε πάντας τους πολιτικούς αντιπάλους του Προέδρου καθ' εαυτής, ή τουλάχιστον αδιαφόρους και ψυχρούς».

Όγδοο έτος.

Οι εργασίες του όγδοου έτους, 1844/ 45, περιορίστηκαν στην κατεδάφιση του τουρκικού θόλου που βρισκόταν κάτω από τη βόρεια πρόσταση του Ερεχθείου και στην ανασκαφή της νότιας πλευράς του Παρθενώνος, όπου υπήρχε μεγάλος σωρός ερειπίων από την εποχή της καταστροφής του 1687. Η ανασκαφή αυτή υπήρξε σύντομη αλλά τα ευρήματα ήταν σημαντικά.

Αποφάσισε επίσης η Εφορεία την αποκατάσταση της λειτουργίας, ως ηλιακού ωρολογίου, του Πύργου των Ανέμων και ανέθεσε τη σχετική μελέτη στον αξιωματικό του γαλλικού πολεμικού ναυτικού Λεωνίδα Παλάσκα, ο οποίος την ολοκλήρωσε και τη δημοσίευσε τον επόμενο χρόνο.

Τα έσοδα της χρονιάς ήταν πάλι λιγοστά, 2.827 δραχμές, από τις οποίες οι 1.776 ήταν εισφορές ξένων και ομογενών. Το υπόλοιπο για τον νέο χρόνο ήταν 2.505, 74 δραχμές. Κατά τις αρχαιρεσίες, που έγιναν στο Πανεπιστήμιο στις 7 Ιουνίου, εκλέχτηκαν ο Ιω. Κωλέττης πρόεδρος, ο Γ. Τυπάλδος αντιπρόεδρος, ο Αλ. Ρ. Ραγκαβής γραμματέας και ο Εμμ. Μεσθενεύς ταμίας. Τα μέλη της Εφορείας έμειναν τα ίδια εκτός από τον Ιω. Κοκκώνη, ο οποίος κατέλαβε τη θέση του Κ. Ασωπίου.

Ένατο έτος.

Όπως ειπώθηκε παραπάνω, η μεταβολή στην Εφορεία που έγινε στις 19 Μαΐου 1844 είχε μόνο δυσμενή αποτελέσματα, τα οποία φαίνονται περισσότερο ακόμη την ένατη χρονιά, 1845/46. Πτώση των εσόδων, αδιαφορία των εταίρων για το έργο της Εταιρείας, η οποία κατά τον Ραγκαβή «εις τας ανθρωπίνους επιχειρήσεις προαγγέλλει την νέκρωσιν», υπαγορεύει νέο τρόπο διαχείρισης των κεφαλαίων της. Καταθέτει η Εφορεία το χρηματικό περίσσευμα της χρονιάς, 2.030 δραχμές, στην Τράπεζα και ζητάει από τους εταίρους εφ' άπαξ συνδρομή για να αυξηθεί το κεφάλαιο με τους τόκους του οποίου θα γίνονταν ανασκαφές και αναστηλώσεις.

Τη χρονιά τούτη συνεχίστηκε ο καθαρισμός της βόρειας πρόστασης του Ερεχθείου, η ανασκαφή της νότιας εξωτερικής πλευράς του Παρθενώνος και ο καθαρισμός του εσωτερικού των Προπυλαίων, στα οποία, με τη βοήθεια της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής έγινε ανασκαφή, στον χώρο εμπρός από τη δυτική τους όψη και εμπρός από το βάθρο του αγάλματος του Αγρίππα. Παρέλαβε επίσης η Εταιρεία, δώρα του Βρετανικού Μουσείου, τα πήλινα εκμαγεία της ζωφόρου του ναού της Αθηνάς Νίκης, του κίονος του Ερεχθείου και της Καρυάτιδος, που είχαν αρπαγεί από τον Elgin, δώρα τα οποία ο Ραγκαβής χαρακτήρισε «αμαυράς σκιάς των λαμπρών πρωτοτύπων των».

Στον Πύργο των Ανέμων τοποθετήθηκαν τέσσερις χάλκινοι γνώμονες για να δείχνουν τις ώρες. Σημαντικό έργο επίσης ήταν η περισυλλογή ή αγορά στην Αθήνα μεγάλου αριθμού ενεπιγράφων επιτυμβίων κιονίσκων και η αγορά από αρχαιοκαπήλους της Κορίνθου 160 κορινθιακών αγγείων. Σε μικρή ανασκαφή στη Σαλαμίνα βρέθηκαν επιτύμβια ανάγλυφα και άλλα αρχαία, τα οποία μεταφέρθηκαν στην Αθήνα.

Τα μέλη της Εταιρείας αντί να αυξηθούν, με τις συνεχείς παραιτήσεις μειώθηκαν σε 75 ενώ την προηγούμενη χρονιά ήταν 83. Κατά τις αρχαιρεσίες της 23 Μαΐου υπήρξε μόνο μια μεταβολή: τη θέση του Φρ. Strong κατέλαβε ο Γ. Γεννάδιος.

Δέκατο έτος.

Το σημαντικότερο γεγονός της δέκατης χρονιάς, 1846/ 47, ήταν η άφιξη στην Ελλάδα των εκμαγείων των μαρμάρων του Παρθενώνος, δώρου επίσης, του Βρετανικού Μουσείου. Την άφιξη του πλοίου, που προκάλεσε λαϊκό συναγερμό στον Πειραιά, περιγράφει λυρικότατα ο Ραγκαβής. Τα εκμαγεία τοποθετήθηκαν σ' ένα λουτρό της τουρκοκρατίας, όπου η είσοδος του κοινού ήταν ελεύθερη.

Εργασίες έγιναν στο Ερέχθειο και στον ναό της Αθηνάς Νίκης που απέβλεπαν στην αποκατάσταση της μορφής των μνημείων.

Δωρεά 3.000 δραχμών του δούκα De Luynes προστέθηκε στο ποσό των 2.000 δραχμών του ταμείου της Εταιρείας και αγοράστηκαν 5 μετοχές της Εθνικής

Τραπεζής, από τις οποίες θα εισπραττόταν το μέρισμα ενώ το κεφάλαιο θα έμενε ασφαλές.

Κατά τις αρχαιρεσίες του Μαΐου 1847 δεν υπήρξε μεταβολή στη σύνθεση της Εφορείας.

Ενδέκατο έτος.

Το ενδέκατο έτος, 1847/48, είναι δυσμενές από πολλές απόψεις. Το αρχαιολογικό έργο της Εταιρείας δεν σημείωσε καμιά πρόοδο εκτός από την περισυλλογή επιτυμβίων κιονίσκων, στηλών και άλλων επιγραφών που αποτέθηκαν γύρω από τον Πύργο των Ανέμων. Η προσπάθεια να συνεχιστεί η κατεδάφιση των νεωτέρων κτισμάτων της Ακροπόλεως απέτυχε γιατί η κυβέρνηση έπειτα από νέες σκέψεις νόμισε ότι ήταν δυνατόν να χρησιμοποιηθούν, τους δε λίθους της κατεδάφισης τους θεώρησε ως δημόσια περιουσία. Το πλήθος των εταίρων επέμενε να μην πληρώνει τη συνδρομή του, ανάμεσα σ' αυτούς και πρόσωπα που διακρίνονταν για την κοινωνική θέση τους ή ακόμη ιδρυτικά μέλη της Εταιρείας, όπως ο Κωνστ. Ασώπιος, ο Κ. Δομνάνδος, ο Ν. Δραγούμης, ο Χριστοδ. Αινιάν, ο Αναστ. Μαυρομιχάλης και ο πατέρας του ο μπέης της Μάνης, ο Γ. Φίνλεϋ, ο Θεόκλ. Φαρμακίδης, ο αρχιτέκτων Στ. Κλεάνθης, ο Α. Κομπατής, ο Ν. Θεοχάρης, ο Α. Πολυζωΐδης, ο Ξαβ. Λάνδερερ, ο Κ. Τζαβέλλας, υπουργός στρατιωτικών. Από τον μεγάλο αριθμό των πρώτων ετών έμειναν μόνο 57 εταίροι που πλήρωσαν τη συνδρομή και υποσχέθηκαν να συνεχίσουν να πληρώνουν. Φαίνεται ότι τούτο είναι μία, πολύ σημαντική, συνέπεια της ανάληψης της Εταιρείας από πολιτικό πρόσωπο όπως ο Κωλέττης.

Ενώ τα οικονομικά της Εταιρείας είχαν τόσο άσχημη τροπή, ο θάνατος του Κωλέττη την 1 Σεπτεμβρίου 1847 πρόσθεσε νέες αιτίες φροντίδων. Ελπίζοταν πως με τη μεσολάβησή του θα γινόταν δυνατό να δώσει ο Λουδοβίκος Φίλιππος της Γαλλίας γενναία οικονομική βοήθεια. Τα πολιτικά γεγονότα όμως της επόμενης χρονιάς, που προκάλεσαν την πτώση του Λουδοβίκου Φιλίππου στις 25 Φεβρουαρίου 1848, έσβησαν και την τελευταία ελπίδα. Το νέο δώροτης αγγλικής κυβέρνησης, τα εκμαγεία της ζωφόρου του ναού του Επικουρίου Απόλλωνος της Φιγαλείας, που τοποθετήθηκαν και αυτά στο Λουτρό, δεν αντιστάθμιζε τη διάψευση των προσδοκιών πάνω στις οποίες στηριζόταν η ανάπτυξη και το μέλλον της Εταιρείας.

Τροποποίηση του οργανισμού.

Οι δυσμενείς προοπτικές ώθησαν τον Ραγκαβή σε τροποποίηση του οργανισμού. Προσπάθεια συνένωσης τότε όλων των επιστημονικών συλλόγων της Αθήνας και ίδρυσης, κατά κάποιο τρόπο, Ακαδημίας, δεν τελεσφόρησε. Με τον νέο οργανισμό, ο οποίος αποτελείται από 61 άρθρα, η Εταιρεία ονομάζεται Ελληνική Αρχαιολογική Εταιρεία και τα μέλη της χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, σε μέλη συντελή απεριόριστου αριθμού, Έλληνες ή μη, κατοίκους της Ελλάδος ή του εξωτερικού που πληρώνουν συνδρομή, 15 δραχμές τα παλαιά της Εταιρείας, 36 δραχμές τα νέα ή 360 δραχμές εφ' άπαξ και σε βουλευόμενα μέλη που βοηθούν την Εταιρεία με τις γνώσεις τους και παρασκευάζουν αρχαιολογικές δημοσιεύσεις. Αυτοί είναι Έλληνες επιστήμονες, κάτοικοι της Ελλάδος, όχι περισσότεροι των 30, δεν πληρώνουν συνδρομή και αποτελούν σώμα το οποίο ονομάζεται «Σύλλογος των βουλευομένων μελών της Αρχαιολογικής Εταιρείας». Τρίτη κατηγορία ήταν τα αντεπιστέλλοντα μέλη, Έλληνες εκτός Ελλάδος και ξένοι εντός ή εκτός Ελλάδος.

Τα μέλη της Αθήνας, συντελή και βουλευόμενα, εκλέγουν κάθε τριετία από την ολομέλεια της Εταιρείας τον πρόεδρο και κάθε χρόνο τον ταμία, τρεις ελεγκτές και δύο εφόρους, ο αντιπρόεδρος όμως, ο γραμματεύς, ο αντιγραμματεύς και δύο έφοροι εκλέγονται μόνο από τα βουλευόμενα μέλη. Ο Ραγκαβής προσπάθησε να δώσει με τον νέο οργανισμό επιστημονική υπόσταση στην Εταιρεία, γιατί η συγγραφή υπομνημάτων, η δημόσια ανάγνωση και η δημοσίευσή τους ήταν υποχρέωση των βουλευομένων μελών, προσδοκία όμως που δεν εκπληρώθηκε αφ' ενός γιατί

υπήρχαν αντιζηλίες μεταξύ των μελών, αφ' ετέρου γιατί η επιστήμη της αρχαιολογίας δεν είχε ακόμη γεννηθεί στην Ελλάδα.

Κατά τις αρχαιρεσίες που έγιναν στο Πανεπιστήμιο στις 30 Ιουνίου 1848 την Εφορεία της Εταιρείας αποτέλεσαν ο Γ. Γλαράκης πρόεδρος για τρία χρόνια, ο Γ. Τυπάλδος αντιπρόεδρος, ο Αλ. Ρ. Ραγκαβής γραμματεύς, ο Σκαρλάτος Βυζάντιος αντιγραμματεύς και οι Κ. Πιπτάκης, Ιω. Κοκκώνης, Γ. Καραμάνος και Σ. Σκούφος μέλη. Ελεγκτές εκλέχτηκαν οι Γ. Δοκός, Δ. Λεβίδης και Κωνστ. Φρεαρίτης. Προηγουμένως είχαν εκλεγεί και τα πρώτα δέκα μέλη του Αρχαιολογικού Συλλόγου οι Κωνστ. Οικονόμος ο εξ Οικονόμων, Ιάκ. Ρίζος Νερουλός, Σκ. Βυζάντιος, Κ. Πιπτάκης, Γ. Τυπάλδος, Γ. Γλαράκης, Εδ. Schaubert, Ιω. Κοκκώνης, Κωνστ. Φρεαρίτης, Αλ. Ρ. Ραγκαβής. Τα δέκα αυτά μέλη θα αποτελούσαν ακόμη είδος Αρχαιολογικού Συμβουλίου γιατί θα αποφάσιζαν για την εκτέλεση ανασκαφών, την αγορά αρχαίων, θα ανέθιταν εργασίες, θα έκαναν προτάσεις στην κυβέρνηση ή θα απαντούσαν σε ερωτήματά της και θα δημοσίευαν επί πλέον υπομνήματα σχετικά με τις αρχαιότητες και τον αρχαίο κόσμο.

Δωδέκατο έτος.

Το δωδέκατο έτος 1848/ 49, η Εταιρεία ξεκίνησε προικισμένη με πολλά νέα εφόδια, νέο οργανισμό, επιστημονική οργάνωση και την ελπίδα και την επιθυμία για προκοπή. Η διαρχία όμως η οποία υπήρχε δημιούργησε εξ αρχής σύμπτωση αρμοδιοτήτων μεταξύ Συλλόγου και Εφορείας.

Ο καθαρισμός της Ακροπόλεως από τα μεσαιωνικά και νεώτερα κτίσματα και ερείπια συνεχίστηκε στη ΒΑ. των Προπυλαίων περιοχή με σκοπό να φθάσει ως το Ερέχθειο. Καθαρίστηκε επίσης μέρος του εσωτερικού του Παρθενώνος και λήφθηκαν μέτρα προστασίας των επιγραφών που βρίσκονταν πάνω στον Βράχο. Σπουδαίο επίσης έργο ήταν η ανασκαφή του Ωδείου του Ηρώδου Αττικού, η οποία άρχισε τον Δεκέμβριο 1848 και συνεχίστηκε για μεγάλο διάστημα.

Σημαντική προς την Εταιρεία δωρεά υπήρξε η εκ μέρους του Κωνστ. Ιωνίδου, ομογενούς του Λονδίνου, ενός σπιτιού στην Κηφισιά και 300 δραχμών ετησίως για δέκα χρόνια. Η δωρεά του σπιτιού επρόκειτο να δημιουργήσει πολλές φροντίδες και προβλήματα στην Εταιρεία ως τη συμπλήρωση των 100 χρόνων της ζωής της.

Ο Αρχαιολογικός Σύλλογος συνεδρίασε αρκετές φορές, ασχολήθηκε με διοικητικά και επιστημονικά θέματα, όπως η εκλογή αντεπιστελλόντων μελών και η ανάγνωση υπομνημάτων του Πρόκες Όστεν, του Κ. Πιπτάκη, του Ξ. Λάνδερερ, του Σκ. Βυζαντίου και του Γ. Τυπάλδου.

Κατά τις αρχαιρεσίες της 7 Ιουνίου, που έγιναν στο Πανεπιστήμιο, συμπληρώθηκε η Εφορεία του προηγούμενου έτους με την εκλογή του Γ. Καραμάνου ως ταμία (η θέση χήρευε γιατί ο Χατζόπουλος που είχε εκλεγεί και κατόπιν ο Ζωρζής Ευμορφόπουλος δεν τη δέχτηκαν) και των Ιω. Σωμάκη, προέδρου του Αρείου Πάγου και Ανδρ. Μάμουκα ως εφόρων στη θέση του Γ. Καραμάνου και του Σπ. Σκούφου.

Ιούνιος 1849 - Ιανουάριος 1851.

Η βαθμιαία χαλάρωση που από καιρό εκδηλωνόταν στα πράγματα της Εταιρείας γίνεται περισσότερο φανερή κατά την περίοδο αυτή. Η χαλάρωση θα ενταθεί και θα καταλήξει στη νέκρωση που είχε προβλέψει ο Ραγκαβής. Έως τώρα δημοσιευόταν κάθε χρόνο ένα πολύ μικρού μεγέθους φυλλάδιο που περιείχε τον απολογισμό του έργου της Εφορείας. Από τον Ιούνιο του 1849 ως τον Ιούλιο του 1859 δεν θα δημοσιευθούν ετήσια πρακτικά και τη φθίνουσα δραστηριότητα της Εταιρείας θα την πληροφορηθούμε, με πολλά κενά, από τα χειρόγραφα πρακτικά των συνεδριάσεων της Εφορείας και του Αρχαιολογικού Συλλόγου.

Λαχείο οικίας Κηφισιάς.

Ελάχιστες είναι οι εργασίες που έγιναν. Με τη ρύθμιση του θέματος των υλικών κατεδάφισης των κτισμάτων της Ακροπόλεως άρχισε πάλι η Εταιρεία να επωφελείται χρηματικά από την πώληση των λίθων. Για να αυξήσει όμως παραπάνω το κεφάλαιό

της εξέθεσε σε λαχείο το σπίτι της Κηφισιάς που είχε δωρίσει ο Κωνστ. Ιωνίδης. Τυπώθηκαν λαχνοί με σχέδιο του σπιτιού, στάλθηκαν εγκύκλιοι προς τους νομάρχες και τα προξενεία, πείστηκαν οι δάσκαλοι ακόμη και οι βουλευτές για να αγοράσουν λαχνοί. Η επέμβαση όμως του δωρητή, ο οποίος διαμαρτυρήθηκε για την κακή χρήση της δωρεάς του, ματαίωσε την επιχείρηση.

Η επισκευή της αναβάθρας των Προπυλαίων με την ευθύνη και την επίβλεψη του Πιπτάκη είναι το μόνο αρχαιολογικό έργο που πραγματοποιήθηκε το 1850.

Ο Αρχαιολογικός Σύλλογος συνέχιζε τη δραστηριότητά του με συνεδριάσεις και γνωματεύσεις. Στις 15 Ιουνίου 1849 εξέλεξε ως νέα μέλη του τον Νεόφ. Βάμβα, Κ. Σχινά, Ιω. Βούρο, Ξ. Λάνδερερ, Βερνάρδο Ρέζερ και Α. Μάμουκα. Η υποψηφιότητα του Κωνστ. Παπαρρηγόπουλου και του Γ. Γενναδίου απορρίφθηκε. Στις 6 Ιανουαρίου 1851 εκλέχτηκαν ο Γ. Πρινάρης, Σοφ. Οικονόμος, Στ. Κουμανούδης, Η. Μητσόπουλος, Παν. Ευστρατιάδης, Ιάκ. Ρ. Ραγκαβής, Δ. Χαραμής, Γ. Καραμάνος. Με τη δεύτερη εκλογή βλέπουμε την πρώτη παρουσία στην Εταιρεία δύο προσώπων σημαντικών για την ιστορία της, του Ευστρατιάδη και του Κουμανούδη. Ο δεύτερος μάλιστα υπήρξε εκείνος που την οδήγησε στην ακμή και της έδωσε φυσιογνωμία και περιωπή.

Παραίτηση Ραγκαβή.

Η επιστημονική δραστηριότητα του Συλλόγου περιοριζόταν στην ανάγνωση υπομνημάτων. Ο θάνατος δύο πρωτεργατών της Εταιρείας, του πρώτου της προέδρου Ιακ. Ρ. Νερουλού (1850) και του G. C. Gropius (1851), δεν είχε καμιά συνέπεια. Στις αρχαιρεσίες της 1 Ιουλίου 1850 εκλέχτηκαν ο Τυπάλδος αντιπρόεδρος, ο Ραγκαβής γραμματέας, ο Σκ. Βυζάντιος αντιγραμματέας, ο Γ. Καραμάνος ταμίας και οι Κ. Πιπτάκης, Ιω. Κοκκώνης, Α. Μάμουκας, Σ. Σκούφος μέλη της Εφορείας. Έξι μήνες αργότερα, στις 9 Ιανουαρίου 1851, ο Ραγκαβής υπέβαλε παραίτηση από την Εταιρεία ως γραμματέας και από τον Σύλλογο ως βουλευόμενο μέλος με τη δικαιολογία ότι έγιναν μέλη του Συλλόγου άτομα ακατάλληλα επιστημονικώς. Στην πραγματικότητα κύρια αιτία της αποχώρησής του ήταν η αντίθεση που υπήρχε ανάμεσα σ' αυτόν, τον Κ. Πιπτάκη και τον πρόεδρο Γ. Γλαράκη. Η είσοδος ακατάλληλων προσώπων στον Σύλλογο είναι και αυτή αποτέλεσμα της αντίθεσης Ραγκαβή - Πιπτάκη και Γλαράκη, η οποία φάνηκε με την ψυχρή αντιμετώπιση από τον Σύλλογο του θέματος της παραίτησης. Απορία προκαλεί το ότι δεν έγινε νωρίτερα. Έτσι το μόνο δραστήριο και ανήσυχο πνεύμα μέσα στην Εταιρεία, που την εμψύχωνε, χάνεται και οι συνέπειες της αποχώρησης θα φανούν τα επόμενα χρόνια πολύ έντονα.